

DOMAĆA PROZA

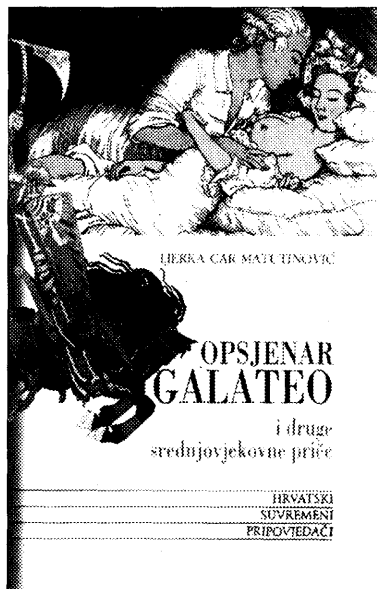
Objeručke u povijest

Knjigom u kojoj su se književnost i život isprepleli na poticajne i zanimljive načine, Špoljar iznova posvjedočuje značaj svojega pripovijedanja. Car-Matutinović zanimali su životi onih zagubljenih u povijesti i njihov groteskni životni finale

Željko Špoljar
MOJ BRAT FELIX KRULL
ExLibris, Zagreb, 2003.

Ljerka Car-Matutinović
OPSIJENAR GALATEO I DRUGE
SREDNJOVJEKOVNE PRIČE
Erasmus naklada, Zagreb,
2003.

Izabravši Mannova junaka za svoga literarnog subrata i srodnika, **Željko Špoljar** je na određeni način odredio predtekst i tekst svojih priča, najvećim dijelom tiskanima na stranicama Vijenca. Junaka i varalicu koji bez imalo sentimenta ispovijeda i razotkriva pustoš svijeta izabrao je za drugo lice svojih priča kako bi preko njega, ali i drugih literarnih junaka, pro/govorio o sebi, vremenu u kojemu živi, njegovim istinama i zabludama. Priziva tako Špoljar velikoga **Tina, Kamova i Kafku, Baudelairea i Tolstoja, Čudinua i Babelja**, ali i **Sudetu**, prezimenjaka **Špoljara** i dr. Svaki od njih, ali na svoj poseban način i u samosvojnom spisateljskom okviru, nudi dostatno razloga za priču koju Špoljar dograđuje zanimljivim naracijskim postupcima i tehnikama; jednom groteskno i humorski, drugi put kao satiru, no gotovo uvijek bez patetike i obmana kojima, inače, na manjka književno-povijesna priča. Zato njegovi junaci/akteri i jesu posve obični, svakodnevnici i životni: "zbog nakostriješene frizure prozvan Kokot", Špoljarov **Donadini** završava "bolničkim kolima, skidanjem odjeće, injekcijom u dupe, vezanjem za nosila"; Tolstoj pak umire u vagonu oko kojega je "bilo okupljeno mnoštvo seljana, novinara i književnoga svijeta", dok su pokraj njega bdjeli **Anton Pavlovič Čehov i Suvorin**; u priči "Fertig, dušo" Đuro Sudeta se raz/otkriva pismom "dragoj gospođici Ivici"; pisano vlastitom rukom i crnom i crvenom tintom (a u izvornom se obliku pojavljuje prvi put!), otkriva nam djelić njegove uznemirene intime o životu "monotonom, monotonom i dosadnom" u provinciji ("Pije se vrlo malo - najme - obično se loče; ljubi se još manje - najme bečari se. Kraj nema novca, ali je vrlo bogat (...) Ubijaju se, za malu promjenu. U zatvor nejdju jer se obično isplate. Ne zaboravite dijete, nikuda da imate majku - i da ima ljudi koji

trunu po provincijama. I da je ta provincija velika, crna i zamršena mnogo interesantnija nego nebulozni i podbuli Zagreb. U Zagrebu se umre - ovdje crkne - tamo se gladuje, ovdje dangubi (...) Tako prolaze dani monotoni, monotoni i dosadni. Radi se malo, misli još manje. ubijaju se misli - ideje - i čovjek postaje običan (...) — koja se, kao udes i usud, sve više i sve vidljivije proteže oko nas i biva mjerom vlastite životne priče. Prizivajući prezimenjaka Krstu i njegovu "Hrvatsku baladu", ali s tridesetogodišnjim odmakom, otkrit će Špoljar "da mu je domovina dnevna soba", i u fragmentima, krhotinama osnaženim koloritom svakodnevice izraziti pustoš i samoću svojega svijeta, beznada i nemoći da se što promijeni... Prizivajući aktere književne zgrade i literarne junake kako bi s

pomoću njih gradio autentični svijet svojih priča, Špoljar se očituje zrelim i osviještenim pripovjedačem: svaka slika, refleksija i asocijacija ima domišljeno mjesto u njegovoj naraciji, koja podjednako - u mjeri vlastita otiska - "posuđuje" od stvarnog i imaginarnog, poznatog i nepoznatog, konstrukcije i persiflaže i svemu tome osigurava jasan pripovjedački okvir i mjeru. Stoga nije čudno da, građene na takvim iskustvima, Špoljarove priče imaju "produženo djelovanje". Naime, nakon što je pročitana, priča se otvara novim, dubljim čitanjima, onima "skrivenim" ispod slika (imaginarnih) rekonstrukcija biografija ili djelića života pojedinog autora, na što priče upućuju svojim vanjskim licem. U njima se zrcali slojevit odnos pisca prema vremenu kojemu je književnost, često, stvarnija slika od stvarnosti same.

Ovom knjigom, u kojoj su se književnost i život isprepleli na različite, a književno poticajne i zanimljive načine, Špoljar iznova posvjedočuje značaj svojega pripovijedanja. Svjedočeći književnu zanimljivost i vidljivu zrelost, potvrđuje kako misli kojima je popraćena njegova prva knjiga imaju i svoje dodatno opravdanje.

I dok je Špoljar zaronio u biografije pisaca i njihovih likova kako bi progovorio o vremenu u kojemu živimo i koje determinira dramu naše suvremenosti, **Ljerka Car-Matutinović** otplovila je u - srednji vijek! U njemu će, kao u ogledalu sukladnu našem vremenu, iznaći brojne likove i situacije u kojima živi naše vrijeme i progovara nama posve bliskim i nadasve razumljivim jezikom. No, umjesto junaka povijesnog vremena, kojima je namijenjeno veliko i značajno ime u "hodu historije", nju su zanimali životi onih manjih, zagubljenih u povijesti, i njihov smiješni, tužni, groteskni životni finale, kojemu se često smijemo sve dok ne otkrijemo u njemu našeg životnog pretka ili pak nas same! Bez obzira na to kakvom obrazinom sakrili svoje pravo lice. Uostalom, život je složeniji i izazovniji nego njegova književna slika, makar čitljiva, zanimljiva i književno uvjerljiva poput ove.

IVAN J. BOŠKOVIĆ